SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ MESLEĞE YÖNELİK ÖZ YETERLİLİK ALGISI¹

İrem PAMUKOĞLU²

Kamile GÜLÜM³

Özet

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlilik algılarının bazı değişkenler (cinsiyet, sınıf, not ortalaması, lise türü, anne-baba eğitim durumu vb.) açısından incelenmesidir. Araştırmanın evrenini Sosyal Bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Örneklemi ise 2019-2020 öğretim yılı, güz döneminde Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarında öğretim gören toplam 208 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma tarama modelinde olup, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Verilerin analizinde, SPSS 21.0 programı ile bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi (anova) ve LSD post hoc testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda genel olarak öğretmen adaylarının her bir alt boyuttaki ve toplamdaki öz yeterlilik algılarının “oldukça yeterli” olduğu belirlenmiştir. Bağımsız değişkenler ile öğretmen adaylarının öz yeterlilik algı düzeyleri arasında sınıf ve öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili durum değişkenleri açısından anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Cinsiyet, not ortalaması, öğretmenlik mesleğini seçmesinde etkili kişi, mezun olduğu lise türü, ailenin aylık geliri, büyüdüğü yer ve anne-baba öğrenim düzeyi değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlilik algılarının geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Öz Yeterlilik Algısı, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Öğretmen Adayı, Öğretmenlik Mesleği, Eğitim.

SELF-EFFICACY PERCEPTIONS OF SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES TOWARDS PROFESSION

Abstract

The aim of this study is to examine Social Studies teacher candidates' self-efficacy perceptions towards the teaching profession in terms of some variables (gender, grade, grade point average, type of high school, educational status of parents, etc.). Social Studies teacher candidates constitute the universe of the study. The sample is comprised of a total of 208 teacher candidates studying in the first, second, third and fourth grades of Balıkesir University Necatibey Faculty of Education, Social Studies Teaching Department in the fall semester of the 2019-2020 academic year. The research is in the descriptive model and the questionnaire developed by the researcher was used as the data collection tool. In the analysis of the data, independent groups t test with the SPSS 21.0 program, one-way analysis of variance (ANOVA) and LSD post hoc test were used.

¹ Bu çalışma Yüksek lisans tezinden üretilmiştir

² Yüksek lisans öğrencisi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD,
e-posta: irempamukoglu10@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6323-0477

³ Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, eposta: kgulum@balikesir.edu.tr,
ORCID: 0000-0001-5564-0783

As a result of the research, it was determined that the self-efficacy perceptions of the teacher candidates in each sub-dimension and total are “quite sufficient”. A significant difference was found between the independent variables and the self-efficacy perception levels of the teacher candidates in terms of the most effective variables in choosing the classroom and teaching profession. There was no significant difference in terms of gender, grade point average, the person who was effective in choosing the teaching profession, the type of high school he/she graduated from, the monthly income of the family, the place where he / she grew up, and the education level of the parents. As a result of the research, suggestions were made for the development of professional self-efficacy perceptions of teacher candidates.

Keywords: Self-Efficacy Perception, Social Studies Education, Teacher Candidate, Teaching Profession, Education.

GİRİŞ

Meslek, kişinin yaşamını devam ettirebilmek ve maddi kazanç sağlamak amacıyla gerçekleştirdiği devamlı iş ya da uğraş demektir. Öğretmenlik mesleği de öğretmenin yaşamını devam ettirebilmek ve maddi kazanç sağlamak amacıyla yerine getirdiği devamlı öğretme işi ya da devamlı öğretme görevidir. Öğretmenlik yüksek öğrenim diploması gerektiren, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyonu esas alan bir uzmanlık alanıdır (Terzi, 2010).

Eğitim sisteminin başlıca unsurları; öğrenci ve öğretmen, eğitimde kullanılan programlar, idareciler, eğitim alanında uzman kişiler, yararlanılan teknolojik araçlar, mali ve fiziki kaynaklardır. Bunlar arasında esas unsur öğretmendir. Yapılan eğitimin niteliği büyük ölçüde öğretmenin sahip olduğu özelliklere bağlıdır. Bu sebeple eğitim sisteminde görev yapacak öğretmenlerin mesleğe başlamadan önce ve meslek hayatlarına devam ederken nitelikli bir şekilde yetiştirilmesi, öğretmenlerin kendilerini devamlı olarak geliştirmesi, eğitim faaliyetlerinin kalitesi açısından önemlidir (Şişman, 2008).

Etkili öğretmenlik etkili öğrenme, etkili öğretim, etkili planlama, başarılı sınıf düzeni ve yönetimi olmak üzere dört önemli konuyu içinde bulundurur ve bu dört konu da birbirleriyle ilişkilidir. Etkili öğretim ise okul, program, öğretmen, personel, teknoloji gibi unsurların bir araya getirilmesi ile gerçekleştirilir. Bu unsurlar birbirlerine bağlıdır ve eksikliklerin olması bu etkililiğe zarar verecektir. Öğretmenlik mesleğinde kişisel ve mesleki etkenler vardır. Kişisel özellikler arasında öğretmenin olumlu kişilik özellikleri yer alırken, mesleki özellikleri arasında daha çok öğretmenlik mesleğinin gereklilikleri yer almaktadır (Gündoğdu ve Silman, 2007).

Eğitim alanında yapılacak her türlü değişimin bizzat uygulayıcısı öğretmenlerin olması nedeni ile eğitimin kalitesinde en önemli rolü de öğretmenler oynamaktadır. Öğretmenlik mesleği, yüksek seviyede yeterliklerin olması beklenen bir meslek olarak görülmektedir. Bu da öğretmenlerin kendilerini devamlı olarak geliştirmelerini gerektirmektedir. Öğretmenler; pozitif bir eğitim ortamı meydana getirmeli, farklı öğrenme ihtiyaçları olan öğrenciler için çeşitli öğretim yolları kullanmalı, yaratıcı ve analitik düşünmeyi geliştirecek etkinlikler yaptırmalı, öğrencilerin bireysel özelliklerini tanıma ve geliştirmelerinde onlara rehberlik etmelidir. Bunun yanında iletişime açık ve bu konuda yeterlilik göstermeli, eğitim ve öğretimi etkili olacak şekilde

tasarlayabilmeli, entelektüel bilgiyle beraber öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği becerileri de kendisinde bulundurması gereklidir (MEB, 2017).

Yeterlik, bir işi ve o işin beraberinde getirdiği yükümlülükleri yerine getirebilmek amacıyla ihtiyaç duyulan bilgi, beceri ve yetenekleri belirtir. Kavram olarak yeterlik öğretmen yönünden ele alındığında, öğretmenlik mesleğinde gerekli olan görev ve yükümlülükleri gerçekleştirebilmek için olması gereken bilgi, beceri, tutum ve anlayışı ifade eder (Derman, 2007). MEB (2017) öğretmen yeterliğini, öğretmenlerin mesleklerini etkin ve verimli olarak gerçekleştirebilmeleri için kendilerinde mevcut olması gereken bilgi, beceri ve tutumlar olarak ifade etmiştir.

Genel olarak üç başlıkta toplanan öğretmen yeterlikleri; alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültürdür. Bu yeterlikler genel olarak şu şekilde ifade edilebilir (Şişman, 2008; Terzi, 2010):

Alan Bilgisi: Herhangi bir öğretmen yetiştirme programından mezun olan öğretmenin sahip olduğu yeterliktir.

Öğretmenlik Meslek Bilgisi: Öğretmenin, bildiklerini ne şekilde öğretebileceğini ve öğrenciler açısından onların ne şekilde öğrenebileceğini de bilmesidir.

Genel Kültür: Öğretmenlerde, alan bilgisi ile mesleki bilgi ve becerilerin yanında geniş bir bakış açısının ve genel kültürün de bulunmasıdır.

Eğitimde planlanan hedefleri gerçekleştirebilmek öğretmenlerin nitelikleri ve yeterlikleri ile doğrudan ilişkilidir. Ülkemizde öğretmenlerde bulunması gereken özellikler ile yeterliklerin saptanması işini Milli Eğitim Bakanlığı yapmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı, öğretmen özelliklerinin ve yeterliklerinin saptanması görevini Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'ne aktarmıştır.

Bu çalışma Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği öz yeterliliğini ölçmek amacıyla yapılmıştır. Çünkü topluma faydalı, sorumluluk sahibi vatandaşlar yetiştirilmesi amacıyla ilk okul Hayat Bilgisi dersi; sonrasında da Sosyal Bilgiler dersi MEB programına yerleştirilmiştir. Bu dersler ile öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı; laik, demokratik, çağdaş değerleri içselleştiren ve koruyan kişiler olmaları amacıyla ilk temel bilgiler aktarılır. Bu nedenle bu dersleri verecek öğretmenlerin öz yeterlilik algısı yüksek olması istenen bir durumdur.

Bu konuda pek çok çalışma yapılmış olmakla bu çalışmadaki değişkenlerin farklılığı çalışmanın, ölçeğinin özel olarak geliştirilmesi ve ölçeğin güvenirlik kat sayısının 0.92 olması çalışmanın önemini arttırmaktadır.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin öz yeterlik algılarını belirlemek amacıyla sosyal bilimlerde oldukça yaygın kullanımı olan tarama araştırması yöntemi kullanılmıştır. Tarama araştırması yöntemi, var olan durumu hiçbir değişiklik yapmadan tasvir etmeyi esas alır (Karasar, 1998). Tarama araştırması; kalabalık grupları içine alan, çalışma evreninden seçilen bir örneklem grubu ile gerçekleştirilen araştırmalardır (Bal, 2001).

Araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin öz yeterlik algı düzeyleri farklı boyutlar (cinsiyet, not ortalaması, mezun olunan lise türü vb.) açısından incelenmiştir. Bu amaçla Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına araştırmacı tarafından geliştirilen 33 soruluk ölçek uygulanmıştır.

Çalışmanın Evreni ve Örneklem

Çalışmanın evrenini; Türkiye’deki bütün üniversitelerin, eğitim fakülteleri, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümlerindeki Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencileri meydana getirmektedir. Araştırmanın örneklemi ise; 2019-2020 öğretim yılı, güz döneminde, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, tüm sınıf kademelerinde eğitim alan, 208 Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğrencisi meydana getirmektedir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak, iki bölümden oluşan ve geliştirilen ölçek formundan yararlanılmıştır. Veri toplama aracının birinci kısmında katılımcıların öğretim gördüğü sınıf, cinsiyet, lisedeki not ortalaması, şu anki okuldaki genel akademik not ortalaması, öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili kişi, öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili olan durum, mezun olduğu lise türü, aile gelir düzeyi, büyüdüğü yer, anne ve baba eğitim seviyesi bilgilerinden meydana gelen sosyo-demografik bilgi formu bulunmaktadır.

Veri toplama aracının ikinci kısmında beşli likert tipinde “1: kesinlikle katılmıyorum, 2: katılmıyorum, 3: kararsızım, 4: katılıyorum, 5: kesinlikle katılıyorum” şeklinde katılma puanları ile hesaplanan ve “öğrenci katılımını sağlama, sınıf yönetimi, öğretim stratejileri” boyutlarından oluşan, araştırmacının tasarladığı “Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlik Ölçeği” bulunmaktadır.

Ölçek ve ölçek alt boyutlarından yüksek puan alınması, öğrencilerin öğretmenliğe ilişkin öz yeterlik algılarının yüksek düzeyde olduğunu, düşük puan alınması ise öğrencilerin öğretmenliğe ilişkin öz yeterlik algılarının düşük olduğunu belirtmektedir.

Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,92; alt boyutları için 0,84/0,70 ve 0,86 olarak tespit edilmiştir. CronbachAlpha katsayısı iç tutarlılık hakkında bilgi verir ve güvenilirlik kanıtı olarak özellikle eğitim ve psikoloji alanlarında oldukça sık kullanılır. Alpha değeri “0 ile 1” arasında değer alır ve yeterli seviyede olması için değerin en düşük 0,7 olması istenir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, SPSS (Statistical Package Program for Social Science) 21.0 programı kullanılarak çözümlenmiştir. Ölçek puanlarının normallik sınavında çarpıklık (skewness) katsayılarından yararlanılmıştır. Verinin dağılımının normal dağılımdan uzaklaşarak sağa ya da sola doğru yamulan/çarpılan bir şekil alması çarpıklık olarak ifade edilir. Sürekli bir değişken ile ulaşılan puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 sınırları dahilinde bulunması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği biçiminde açıklanabilir (Büyüköztürk, 2011). Gerçekleştirilen normallik sınavında ölçek ve alt boyut puanlarının normal dağılım gösterdiği belirlendiğinden puanların cinsiyet açısından kıyaslanmasında bağımsız iki örneklem t testinden; öğretim gördüğü sınıf,

lisedeki not ortalaması, şu anki okuldaki genel akademik not ortalaması, öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili kişi, öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili olan durum, mezun olduğu lise türü, aile gelir düzeyi, büyüdüğü yer, anne ve baba öğretim düzeyi değişkenleri açısından kıyaslanmasında ANOVA testinden faydalanılmıştır. ANOVA testinde anlamlı farklılık tespit edildiğinde, gruplardan hangileri arasında fark olduğunu saptamak için LSD post hoc testinden yararlanılmıştır. Alt boyutlar arasındaki ilişkinin analizinde korelasyon testi kullanılmıştır. Yapılan analizlerde güven aralığı %95 ($p<0,05$) olarak tespit edilmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde çalışmanın amaçları doğrultusunda Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin, öğretmenliğe yönelik öz yeterlilik algıları ile bu algıların çeşitli değişkenlere göre farklılaşma durumları analiz edilerek tablolastırılmış ve yorumlanmıştır.

Betimsel Bulgular

Tablo 1’de katılımcıların cinsiyetleri açısından frekans ve yüzde dağılımı verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	132	63,5
	Erkek	76	36,5

Araştırmaya katılan 208 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı katılımcının %63,5’i kadın, %36,5’i erkektir. Bölümde öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kadın oranının erkek oranından fazla olması dikkat çekmektedir.

Tablo 2’de katılımcıların okuduğu sınıf açısından frekans ve yüzde dağılımı verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Okuduğu Sınıfa Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Sınıf	1. sınıf	51	24,5
	2. sınıf	42	20,2
	3. sınıf	56	26,9
	4. sınıf	59	28,4

Katılımcıların %24,5’i 1. sınıfta, %20,2’si 2. Sınıfta, %26,9’u 3. sınıfta, %28,4’ü 4. sınıfta öğrenim görmektedir. Katılımcıların sınıflara göre dağılımının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 3’te katılımcıların lise not ortalaması açısından frekans ve yüzde dağılımı verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Lise Not Ortalamasına Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Lise ortalaması	3 ve altı	34	16,3
	3,01-3,50	75	36,1
	3,51-4,00	99	47,6

Katılımcıların %16,3'ünün lise not ortalaması 3 ve altı, %36,1'inin 3,01-3,50 arası, %47,6'sının 3,51-4,00 arasındadır. Bölümde öğrenim gören katılımcıların lise başarı ortalamalarının yüksek olması anlamlıdır.

Tablo 4'te katılımcıların üniversite genel akademik ortalamaları açısından frekans ve yüzde dağılımı verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Üniversite Genel Akademik Ortalamasına Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Üniversite genel akademik ortalama	2,00-2,5	42	20,2
	2,51-3,00	92	44,2
	3,01-3,50	56	26,9
	3,51-4,00	18	8,7

Katılımcıların %20,2'sinin üniversite genel akademik ortalaması 2,00-2,50 arası, %44,2'sinin 2,51-3,00 arası, %26,9'unun 3,01-3,50 arası, %8,7'sinin 3,51-4,00 arasındadır. Katılımcıların üniversite genel akademik ortalamalarının orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 5'te katılımcıların öğretmenlik mesleğini seçmesinde etkili olan kişiler açısından frekans ve yüzde dağılımı verilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Öğretmenlik Mesleğini Seçmesinde Etkili Olan Kişilere Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili kişi	Aile	24	11,5
	Arkadaşlar	6	2,9
	Akrabalar	6	2,9
	Kendi isteği	148	71,2
	Diğer	24	11,5

Katılımcıların %11,5'inin öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili çevre aile, %2,9'unun arkadaşlar, %2,9'unun akrabalar, %11,5'inin öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili çevre diğer kişiler olup katılımcıların %71,2'si öğretmenlik mesleğini kendi isteği ile tercih etmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini kendilerinin tercih ettiği görülmektedir.

Tablo 6'da katılımcıların öğretmenlik mesleğini seçmesinde etkili olan durumlar açısından frekans ve yüzde dağılımı verilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Öğretmenlik Mesleğini Seçmesinde Etkili Olan Durumlara Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili durum	Aile	15	7,2
	Puanın bölüme uygunluğu	83	39,9
	Bilinçli/mesleğe ilgi	95	45,7
	Diğer	15	7,2

Katılımcıların %7,2'sinin öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili durum aile isteği, %39,9'unun puanının bu bölüme uygun olması, %7,2'sinin öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili durum diğer durumlar olup katılımcıların %45,7'si bilinçli olarak, öğretmenlik mesleğine ilgi duyması nedeniyle öğretmenlik mesleğini tercih etmiştir. Bölümde mesleği bilinçli olarak seçenlerin oranı yüksektir.

Tablo 7'de katılımcıların mezun olduğu lise türü açısından frekans ve yüzde dağılımı verilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Mezun Olduğu Lise türüne Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Mezun olduğu lise türü	Anadolu lisesi	144	69,2
	Anadolu öğretmen lisesi	12	5,8
	Meslek lisesi	27	13,0
	Diğer	25	12,0

Katılımcıların %69,2'si Anadolu lisesi, %5,8'i Anadolu öğretmen lisesi, %13'ü meslek lisesi, %12'si diğer lise mezunudur. Katılımcıların büyük çoğunluğunun Anadolu Lisesi mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 8'de katılımcıların ailesinin aylık geliri açısından frekans ve yüzde dağılımı verilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Ailesinin Aylık Gelirine Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Ailenin aylık geliri	2000TL ve altı	59	28,4
	2001-3000TL	84	40,4
	3001-4000TL	35	16,8
	4001TL ve üstü	30	14,4

Katılımcıların %28,4'ünün ailesinin aylık geliri 2000TL ve altı, %40,4'ünün 2001-3000TL, %16,8'inin 3001-4000TL, %14,4'ünün 4001TL ve üstüdür. Bölümde çoğunluğun alt-orta gelir grubu olması dikkat çeker.

Tablo 9'da katılımcıların büyüdüğü yer açısından frekans ve yüzde dağılımı verilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların Büyüdüğü Yere Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Büyüdüğü yer	Büyükşehir	71	34,1
	İl	34	16,3
	İlçe	65	31,3
	Kasaba/köy	38	18,3

Katılımcıların %34,1'i büyükşehirde, %16,3'ü ilde, %31,3'ü ilçede, %18,3'ü köy/kasabada büyümüştür.

Tablo 10'da katılımcıların annelerinin öğrenim düzeylerinin frekans ve yüzde dağılımı verilmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların Anne Öğrenim Düzeylerinin Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Anne öğrenim düzeyi	Okur-yazar değil	22	10,6
	İlköğretim	121	58,2
	Lise	55	26,4
	Üniversite	10	4,8

Katılımcıların %10,6'sının annesi okur-yazar değil, %58,2'sinin anne öğrenim düzeyi ilköğretim, %26,4'ünün lise, %4,8'inin anne öğrenim düzeyi üniversitedir.

Tablo 11'de katılımcıların babalarının öğrenim düzeylerinin frekans ve yüzde dağılımı verilmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların Baba Öğrenim Düzeylerinin Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Baba öğrenim düzeyi	Okur-yazar değil	7	3,4
	İlköğretim	100	48,1
	Lise	75	36,1
	Üniversite	26	12,5

Katılımcıların %3,4'ünün babası okur-yazar değil, %48,1'inin baba öğrenim düzeyi ilköğretim, %36,1'inin lise, %12,5'inin baba öğrenim düzeyi üniversitedir. Anne-baba eğitim durumlarının yüksek oranda ilköğretim olduğu dikkat çeker.

Tablo 12'de Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlilik Ölçeği ile alt boyut puanlarına ait betimsel istatistikler belirtilmiştir.

Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlilik Ölçeği Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler

Alt Boyut	n	Min.	Maks.	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık
Öğrenci Katılımını Sağlama	208	2,25	5,00	4,16	0,49	0,78
Sınıf Yönetimi	208	2,67	5,00	4,19	0,56	-0,25
Öğrenim Stratejileri	208	2,68	5,00	3,81	0,47	-0,02
TOPLAM	208	2,70	5,00	4,05	0,45	0,11

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlilik Ölçeği puan ortalaması $4,05 \pm 0,45$ olarak saptanmış ve ölçekten alınabilecek en az (1) ve en fazla (5) puanlara göre çalışmaya katılım gösteren Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin öz yeterlilik algısı “katılıyorum” aralığındadır (yüksek düzeyde). En fazla puana sahip öz yeterlilik algı puanları sırasıyla sınıf yönetimi ($4,19 \pm 0,56$), öğrenci katılımını sağlama ($4,16 \pm 0,49$); en düşük öz yeterlilik algısı öğretim stratejileri ($3,81 \pm 0,47$) “katılıyorum / yüksek düzeyde” olarak tespit edilmiştir.

4.2. Ölçek Puanlarının Demografik Değişkenler Açısından Karşılaştırılması

Tablo 13'te ölçek ve alt boyut puanlarının cinsiyet açısından karşılaştırmasına dair bağımsız iki örneklem t testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 13. Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	t	p
	Kadın	132	4,20	0,46	1,54	0,126

Öğrenci Katılımını Sağlama	Erkek	76	4,09	0,54		
Sınıf Yönetimi	Kadın	132	4,20	0,56	0,52	0,604
	Erkek	76	4,16	0,58		
Öğrenim Stratejileri	Kadın	132	3,85	0,49	1,62	0,107
	Erkek	76	3,75	0,42		
Toplam	Kadın	132	4,08	0,45	1,33	0,186
	Erkek	76	4,00	0,45		

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının cinsiyet açısından anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) saptanmıştır.

Tablo 14'te ölçek ve alt boyut puanlarının öğretim gördüğü sınıf açısından kıyaslanmasına dair ANOVA testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 14. Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Sınıfa Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Sınıf	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Öğrenci Katılımını Sağlama	A-1. sınıf	51	4,08	0,47	1,95	0,123	
	B-2. sınıf	42	4,31	0,50			
	C-3. sınıf	56	4,15	0,52			
	D-4. sınıf	59	4,13	0,45			
Sınıf Yönetimi	A-1. sınıf	51	4,13	0,54	1,92	0,128	
	B-2. sınıf	42	4,37	0,62			
	C-3. sınıf	56	4,16	0,55			
	D-4. sınıf	59	4,14	0,54			
Öğrenim Stratejileri	A-1. sınıf	51	3,79	0,35	4,70	0,003	B>A,C,D
	B-2. sınıf	42	4,03	0,53			
	C-3. sınıf	56	3,79	0,48			
	D-4. sınıf	59	3,70	0,45			
TOPLAM	A-1. sınıf	51	4,00	0,39	3,19	0,025	B>A,C,D
	B-2. sınıf	42	4,24	0,50			
	C-3. sınıf	56	4,03	0,47			

D-4. sınıf	59	3,99	0,41
------------	----	------	------

Öğrenci katılımını sağlama ile sınıf yönetimi öz yeterlik algı puanlarının öğrenim gördüğü sınıf açısından anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) belirlenmiştir.

Öğretim stratejileri alt boyut ($F=4,70$; $p<0,05$) ve öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik ölçek puanlarının ($F=3,19$; $p<0,05$) öğrenim gördüğü sınıf açısından anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Hangi gruplar arasında fark olduğunu tespit etmek için uygulanan LSD post hoc testi sonuçlarına göre 2. sınıfta öğrenim gören katılımcıların öğretim stratejileri öz yeterlik algısı ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlik Ölçeği puanları, 1, 3 ve 4. sınıfta öğrenim gören katılımcıların puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

Tablo 15'te ölçek ve alt boyut puanlarının lise not ortalaması açısından kıyaslanmasına dair ANOVA testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 15. Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Lise Not Ortalamasına Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Lise Not Ortalaması	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Öğrenci Katılımını Sağlama	A-3 ve altı	34	4,13	0,50	0,08	0,920	
	B-3,01-3,50	75	4,17	0,52			
	C-3,51-4,00	99	4,15	0,47			
Sınıf Yönetimi	A-3 ve altı	34	4,33	0,46	1,37	0,255	
	B-3,01-3,50	75	4,15	0,59			
	C-3,51-4,00	99	4,17	0,57			
Öğretim Stratejileri	A-3 ve altı	34	3,80	0,43	0,07	0,931	
	B-3,01-3,50	75	3,80	0,43			
	C-3,51-4,00	99	3,83	0,51			
TOPLAM	A-3 ve altı	34	4,09	0,40	0,14	0,871	
	B-3,01-3,50	75	4,04	0,46			

C-3,51-4,00 99 4,05 0,47

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının lise not ortalaması açısından anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) belirlenmiştir.

Tablo 16'da ölçek ve alt boyut puanlarının üniversite genel akademik ortalamasına göre karşılaştırmasına ait ANOVA testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 16. Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Üniversite Genel Akademik Ortalamasına Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Üniversite Genel Akademik Ortalama	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Öğrenci Katılımını Sağlama	A-2,00-2,50	42	4,08	0,51	0,70	0,554	
	B-2,51-3,00	92	4,15	0,48			
	C-3,01-3,50	56	4,22	0,52			
	D-3,51-4,00	18	4,13	0,44			
Sınıf Yönetimi	A-2,00-2,50	42	4,19	0,66	0,13	0,944	
	B-2,51-3,00	92	4,20	0,53			
	C-3,01-3,50	56	4,20	0,56			
	D-3,51-4,00	18	4,11	0,55			
Öğrenim Stratejileri	A-2,00-2,50	42	3,72	0,45	0,99	0,399	
	B-2,51-3,00	92	3,83	0,44			
	C-3,01-3,50	56	3,82	0,49			
	D-3,51-4,00	18	3,92	0,54			
TOPLAM	A-2,00-2,50	42	4,00	0,48	0,29	0,829	
	B-2,51-3,00	92	4,06	0,44			
	C-3,01-3,50	56	4,08	0,46			
	D-3,51-4,00	59	3,99	0,41			

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlilik Ölçeği puanlarının üniversite genel akademik ortalamasına göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) belirlenmiştir.

Tablo 17’de ölçek ve alt boyut puanlarının öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili kişiye göre karşılaştırmasına ait ANOVA testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 17. Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Öğretmenlik Mesleğini Seçmesinde En Etkili Kişiye Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Öğretmenlik Mesleğini Seçmesinde En Etkili Kişi	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Öğrenci Katılımını Sağlama	A- Aile	24	4,18	0,55	0,51	0,730	
	B- Arkadaşlar	6	4,29	0,43			
	C-Akrabalar	6	3,92	0,67			
	D- Kendisi	148	4,15	0,49			
	E- Diğer	24	4,18	0,39			
Sınıf Yönetimi	A- Aile	24	4,15	0,65	0,76	0,551	
	B- Arkadaşlar	6	4,28	0,49			
	C-Akrabalar	6	3,83	0,66			
	D- Kendisi	148	4,19	0,56			
	E- Diğer	24	4,26	0,50			
Öğrenim Stratejileri	A- Aile	24	3,80	0,46	0,99	0,411	
	B- Arkadaşlar	6	3,90	0,52			
	C-Akrabalar	6	3,49	0,46			
	D- Kendisi	148	3,84	0,47			
	E- Diğer	24	3,74	0,42			
TOPLAM	A- Aile	24	4,04	0,48	0,78	0,541	
	B- Arkadaşlar	6	4,16	0,46			
	C-Akrabalar	6	3,75	0,56			

D- Kendisi	148	4,06	0,46
E- Diğer	24	4,06	0,37

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili kişi açısından anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) belirlenmiştir.

Tablo 18’de ölçek ve alt boyut puanlarının öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili duruma göre karşılaştırmasına ait ANOVA testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 18. Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Öğretmenlik Mesleğini Seçmesinde En Etkili Duruma Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Öğretmenlik Mesleğini Seçmesinde En Etkili Durum	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Öğrenci Katılımını Sağlama	A-Aile	15	3,94	0,75	2,76	0,043	D>A,B
	B-Puanın bölüme uygunluğu	83	4,11	0,45			
	C-Bilinçli/mesleğe ilgi	95	4,19	0,48			
	D-Diğer	15	4,40	0,37			
Sınıf Yönetimi	A-Aile	15	3,98	0,80	2,78	0,042	D>A,B
	B-Puanın bölüme uygunluğu	83	4,13	0,52			
	C-Bilinçli/mesleğe ilgi	95	4,22	0,55			
	D-Diğer	15	4,51	0,47			
Öğrenim Stratejileri	A-Aile	15	3,56	0,39	3,00	0,031	C,D>A
	B-Puanın bölüme uygunluğu	83	3,76	0,37			
	C-Bilinçli/mesleğe ilgi	95	3,88	0,54			
	D-Diğer	15	3,96	0,43			

TOPLAM	A-Aile	15	3,83	0,60	D>A,B	
	B-Puanın bölüme uygunluğu	83	4,00	0,38	C>A	
	C-Bilinçli/mesleğe ilgi	95	4,10	0,48	3,46	0,017
	D-Diğer	15	4,29	0,34		

Öğrenci katılımını sağlama ($F=2,76$; $p<0,05$), sınıf yönetimi ($F=2,78$; $p<0,05$), öğretim stratejileri ($F=3,00$; $p<0,05$) alt boyut puanları ile Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlilik Ölçeği puanlarının ($F=3,46$; $p<0,05$) öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili durum açısından anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Hangi gruplar arasında fark bulunduğunu tespit etmek için uygulanan LSD post hoc testi verilerine göre;

- Öğretmenlik mesleği seçiminde diğer nedenler etkili olan katılımcıların öğrenci katılımını sağlama ve sınıf yönetimi öz yeterlilik algı puanları, öğretmenlik mesleği seçiminde aile ve puanın bölüme uygunluğu etkili olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Öğretmenlik mesleği seçiminde diğer nedenler ve bilinçli olarak mesleğe ilgisi etkili olan katılımcıların öğretim stratejileri öz yeterlilik algı puanları, öğretmenlik mesleği seçiminde aile etkili olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Öğretmenlik mesleği seçiminde diğer nedenler etkili olan katılımcıların Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlilik Ölçeği puanları, öğretmenlik mesleği seçiminde aile ve puanın bölüme uygunluğu etkili olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Öğretmenlik mesleği seçiminde bilinçli olarak mesleğe ilgisi etkili olan katılımcıların Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlilik Ölçeği puanları, öğretmenlik mesleği seçiminde aile etkili olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 19’da ölçek ve alt boyut puanlarının mezun olduğu lise türü açısından karşılaştırmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 19. Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Mezun Olduğu Lise Türüne Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Mezun Olduğu Lise Türü	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Öğrenci Katılımını Sağlama	A-Anadolu lisesi	144	4,17	0,42	2,96	0,033	A,B>D
	B-Anadolu öğretmen lisesi	12	4,42	0,42			
	C-Meslek lisesi	27	4,16	0,56			

Sınıf Yönetimi	D-Diğer	25	3,94	0,70	1,63 0,184
	A-Anadolu lisesi	144	4,20	0,53	
	B-Anadolu öğretmen lisesi	12	4,42	0,38	
	C-Meslek lisesi	27	4,20	0,64	
	D-Diğer	25	4,00	0,70	
Öğrenim Stratejileri	A-Anadolu lisesi	144	3,83	0,43	0,52 0,670
	B-Anadolu öğretmen lisesi	12	3,89	0,49	
	C-Meslek lisesi	27	3,81	0,66	
	D-Diğer	25	3,71	0,44	
TOPLAM	A-Anadolu lisesi	144	4,07	0,40	1,94 0,125
	B-Anadolu öğretmen lisesi	12	4,24	0,36	
	C-Meslek lisesi	27	4,06	0,59	
	D-Diğer	25	3,88	0,56	

Öğrenci katılımını sağlama öz yeterlik algı puanlarının mezun olunan lise türü açısından anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F=2,96$; $p<0,05$). Hangi gruplar arasında fark olduğunu tespit etmek için uygulanan LSD post hoc testi verilerine göre Anadolu lisesi ile Anadolu öğretmen lisesi mezunu katılımcıların öğrenci katılımını sağlama öz yeterlik algı puanları, diğer lise mezunlarının puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Sınıf yönetimi, öğretim stratejileri öz yeterlik algı puanları ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının mezun olduğu lise türü açısından anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) belirlenmiştir.

Tablo 20’de ölçek ve alt boyut puanlarının ailenin aylık geliri açısından karşılaştırmasına dair ANOVA testi verileri gösterilmiştir.

Tablo 20. Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Ailenin Aylık Gelirine Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Ailenin Aylık Geliri	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Öğrenci Katılımını Sağlama	A-2000TL ve altı	59	4,12	0,47	0,96	0,414	
	B-2001-3000TL	84	4,12	0,50			
	C-3001-4000TL	35	4,19	0,41			

	D-4001TL ve üstü	30	4,28	0,57		
Sınıf Yönetimi	A-2000TL ve altı	59	4,16	0,53		
	B-2001-3000TL	84	4,16	0,57	0,67	0,569
	C-3001-4000TL	35	4,19	0,49		
	D-4001TL ve üstü	30	4,32	0,68		
Öğrenim Stratejileri	A-2000TL ve altı	59	3,77	0,45		
	B-2001-3000TL	84	3,78	0,44	0,92	0,430
	C-3001-4000TL	35	3,89	0,45		
	D-4001TL ve üstü	30	3,90	0,60		
TOPLAM	A-2000TL ve altı	59	4,02	0,41		
	B-2001-3000TL	84	4,02	0,45	0,97	0,410
	C-3001-4000TL	35	4,09	0,39		
	D-4001TL ve üstü	30	4,17	0,58		

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlilik Ölçeği puanlarının ailenin aylık geliri açısından anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) belirlenmiştir.

Tablo 21’de ölçek ve alt boyut puanlarının büyüdüğü yer açısından karşılaştırmasına ait ANOVA testi verileri gösterilmiştir.

Tablo 21. Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Büyüdüğü Yere Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Büyüdüğü Yer	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Öğrenci Katılımını Sağlama	A-Büyükşehir	71	4,13	0,45			
	B-İl	34	4,32	0,48	2,65	0,050	
	C-İlçe	65	4,06	0,53			
	D-Kasaba/köy	38	4,24	0,46			
Sınıf Yönetimi	A-Büyükşehir	71	4,16	0,58			
	B-İl	34	4,31	0,57	1,04	0,375	
	C-İlçe	65	4,12	0,61			
	D-Kasaba/köy	38	4,25	0,44			

Öğrenim Stratejileri	A-Büyükşehir	71	3,76	0,45	1,72	0,164
	B-İl	34	3,97	0,51		
	C-İlçe	65	3,79	0,46		
	D-Kasaba/köy	38	3,82	0,46		
TOPLAM	A-Büyükşehir	71	4,01	0,43	2,00	0,114
	B-İl	34	4,20	0,48		
	C-İlçe	65	3,99	0,49		
	D-Kasaba/köy	38	4,10	0,40		

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının büyüdüğü yer açısından anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) belirlenmiştir.

Tablo 22’de ölçek ve alt boyut puanlarının anne öğrenim düzeyi açısından karşılaştırmasına ait ANOVA testi verileri gösterilmiştir.

Tablo 22. Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Anne Öğretim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Anne Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Öğrenci Katılımını Sağlama	A-Okur-yazar değil	22	4,18	0,56	0,64	0,590	
	B-İlköğretim	121	4,17	0,44			
	C-Lise	55	4,09	0,55			
	D-Üniversite	10	4,29	0,55			
Sınıf Yönetimi	A-Okur-yazar değil	22	4,18	0,63	0,85	0,467	
	B-İlköğretim	121	4,17	0,52			
	C-Lise	55	4,18	0,63			
	D-Üniversite	10	4,47	0,55			

Öğrenim Stratejileri	A-Okur-yazar değil	22	3,82	0,49	1,94	0,124
	B-İlköğretim	121	3,81	0,44		
	C-Lise	55	3,76	0,49		
	D-Üniversite	10	4,15	0,59		
TOPLAM	A-Okur-yazar değil	22	4,06	0,53	1,16	0,325
	B-İlköğretim	121	4,05	0,40		
	C-Lise	55	4,01	0,51		
	D-Üniversite	10	4,30	0,54		

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlilik Ölçeği puanlarının anne öğrenim düzeyi açısından anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) belirlenmiştir.

Tablo 23'te ölçek ve alt boyut puanlarının baba öğrenim düzeyi açısından karşılaştırmasına ait ANOVA testi verileri gösterilmiştir.

Tablo 23. Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Baba Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Öğrenci Katılımını Sağlama	A-Okur-yazar değil	7	4,14	0,63	0,81	0,489	
	B-İlköğretim	100	4,15	0,48			
	C-Lise	75	4,12	0,50			
	D-Üniversite	26	4,29	0,45			
Sınıf Yönetimi	A-Okur-yazar değil	7	4,14	0,74	0,65	0,583	
	B-İlköğretim	100	4,15	0,54			
	C-Lise	75	4,20	0,57			
	D-Üniversite	26	4,32	0,60			

Öğrenim Stratejileri	A-Okur-yazar değil	7	3,88	0,56	0,21	0,890
	B-İlköğretim	100	3,80	0,48		
	C-Lise	75	3,80	0,43		
	D-Üniversite	26	3,87	0,53		
TOPLAM	A-Okur-yazar değil	7	4,06	0,62	0,56	0,645
	B-İlköğretim	100	4,04	0,44		
	C-Lise	75	4,04	0,44		
	D-Üniversite	26	4,16	0,48		

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlik Ölçeği puanlarının baba öğrenim düzeyi açısından anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) belirlenmiştir.

Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki

Tablo 24'te Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlik Ölçeği puanları arasındaki Pearson korelasyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 24. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öz Yeterlik Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki

Ölçek ve Alt Boyut	2	3	4
1-Öğrenci Katılımını Sağlama	0,73**	0,73**	0,91**
2-Sınıf Yönetimi	1	0,63**	0,89**
3-Öğrenim Stratejileri		1	0,87**
4-TOPLAM			1

** $p<0,01$

Öğrenci katılımını sağlama öz yeterliğine ilişkin algı puanı ile sınıf yönetimi ($r=0,73$; $p<0,05$) ve öğretim stratejileri ($r=0,73$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Sınıf yönetimi öz yeterliğine yönelik algı puanı ile öğretim stratejileri öz yeterliğine yönelik algı puanı arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu görülmüştür ($r=0,89$; $p<0,05$).

SONUÇ

Öz yeterlik, yetenekten çok kişinin kendisinde var olan bilişsel ve duyuşsal potansiyeline olan güvenidir. Öz yeterlik algıları, kişinin düşüncelerinin pozitif veya negatif olmasını, hayatında

belirlediği amaçlarını, hayat biçiminin nasıl olacağını, güçlüklerle karşılaştığında ne ölçüde gayret göstereceğini ve gayretlerinin sonuçlarının ne şekilde olacağını büyük ölçüde belirler.

Öğretmen öz yeterliği başarılı öğretim veya öğretmen etkililiği ile ilişkili bir kavramdır. Öğretmenlerin öz yeterlik algısı öğrencilerin akademik başarılarını etkilemesi, sınıf ortamında derse ayrılan zamanın artması, rehberlik ihtiyacı olan öğrencilere daha fazla zaman ayrılması açısından önemli bir etkidir. Öğretmenlerin kendilerinde mesleki öz yeterlik algısı geliştirmeleri etkili ve başarılı bir öğrenme ortamı için gereklidir.

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin öz yeterlik algıları incelenmiştir. Çalışma neticesinde tespit edilen bilgilere göre, Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin 3 alt boyuttaki öz yeterlik algılarının genel ortalaması $4,05 \pm 0,45$ arasındadır. Alt boyutlar içinde en az öz yeterlik algı puanının öğretim stratejileri alt boyutunda olduğu, en fazla öz yeterlik algı puanının da sınıf yönetimi alt boyutunda olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen veriler, öğrencilerin tüm alt boyutlarda ve toplam öz yeterlik algı puanlarında “oldukça yeterli” düzeyde olduklarını belirtmektedir. Araştırma bulgularına bakıldığında Kahyaoğlu ve Yangın (2007), Yeşilyurt (2013), Ünlü, Kaşkaya ve Kızılkaya (2017), Recepoğlu ve İbret (2020) tarafından yapılan çalışmalarda da Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin öz yeterlik algı puanları “oldukça yeterli” seviyede tespit edilmiştir.

Bağımsız değişkenlerden cinsiyete göre Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin mesleki öz yeterlik algı puanlarının anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Öğrenci katılımı sağlama, öğretim stratejileri ve sınıf yönetimi öz yeterlikleri alt boyutlarında, cinsiyet değişkeni bağlamında anlamlı farklılık olmadığı gözlemlenmiştir. Araştırmanın bulguları Altunçekiç vd. (2005), Akbaş ve Çelikkaleli (2006), Akbulut (2006), Gerçek, Yılmaz, Köseoğlu ve Soran (2006), Kahyaoğlu ve Yangın (2007), Kan (2007), Ekici (2008), Aylar ve Aksin (2011), Yenice (2012), Zayimoğlu Öztürk (2013), Kavrayıcı ve Bayrak (2016), Yakar ve Yelpaze (2019) tarafından yapılan araştırmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Sınıf değişkeni açısından öğrenci katılımını sağlama ile sınıf yönetimi öz yeterlik algı puanlarının öğrenim gördüğü sınıf açısından anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Öğretim stratejileri alt boyut ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öz yeterlik ölçek puanlarının, öğrenim gördüğü sınıf açısından anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. 2. sınıfta eğitim alan öğrencilerin öğretim stratejileri öz yeterlik algısı ve Sosyal Bilgiler öğretmenliği öz yeterlik ölçeği puanlarının, 1, 3 ve 4. sınıfta eğitim alan öğrencilerin puanları açısından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bazı araştırmalarda öğretmen adaylarının, eğitim aldıkları sınıflar açısından her boyutta anlamlı farklılık göstermediği sonucuna varılırken (Akbulut, 2006; Kahyaoğlu ve Yangın, 2007; Aylar ve Aksin, 2011; Akkuş, 2013) bazı araştırmalarda da eğitim alınan sınıf değişkeni açısından anlamlı farklılık tespit edilmiştir (Altunçekiç vd., 2005; Gerçek vd., 2006; Recepoğlu ve İbret, 2020). Elde edilen araştırma bulgularının birbiri ile çelişkili olmasının sebebi farklı veri toplama araçları ve farklı örneklem grupları ile çalışılması olabilir.

Sosyal Bilgiler öğretmenliği öz yeterlik ölçeği puanlarının, lise not ortalaması ile üniversite genel akademik ortalaması açısından anlamlı bir fark göstermediği saptanmıştır. Kaynaklar araştırıldığında, öz yeterlik konusunda yapılan çalışmalarda üniversite genel akademik ortalaması

değişkenine göre Gerçek vd., (2006), Ekici (2008), Yeşilyurt (2013), Zayimoğlu Öztürk (2013), Ünlü vd., (2017) farklılığın olmadığı sonucuna varmışlardır. Yenilmez ve Kakmacı (2008) ise akademik ortalaması yüksek olan öğrencilerin öz yeterlik algı seviyelerinin de yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Değişkenlerden öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili kişiye göre anlamlı farklılık görülmemiştir.

Öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili durum değişkenine göre öğrenci katılımını sağlama, sınıf yönetimi, öğretim stratejileri alt boyut puanları ve Sosyal Bilgiler öğretmenliği öz yeterlik ölçeği puanlarının öğretmenlik mesleğini seçmesinde en etkili durum açısından anlamlı bir fark gösterdiği belirlenmiştir. Öğretmenlik mesleği seçiminde diğer nedenler etkili olan öğrencilerin, öğrenci katılımını sağlama alt boyutu ile sınıf yönetimi alt boyutu puanlarının; öğretmenliği seçmelerinde aile ve puanın bölüme uygunluğu etkili olan öğrencilerin puanlarına kıyasla anlamlı seviyede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlik mesleği seçiminde diğer nedenler ve bilinçli olarak mesleğe ilgisi etkili olan katılımcıların öğretim stratejileri öz yeterlik algı puanlarının, öğretmenlik mesleği seçiminde aile etkili olan öğrencilerin puanlarına kıyasla anlamlı seviyede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlik mesleği seçiminde diğer nedenler etkili olan katılımcıların Sosyal Bilgiler öğretmenliği öz yeterlik ölçeği puanlarının, öğretmenlik mesleği seçiminde aile ve puanın bölüme uygunluğu etkili olan öğrencilerin puanlarına kıyasla anlamlı seviyede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlik mesleği seçiminde bilinçli olarak mesleğe ilgisi etkili olan katılımcıların Sosyal Bilgiler öğretmenliği öz yeterlik ölçeği puanlarının, öğretmenlik mesleği seçiminde aile etkili olan katılımcıların puanlarına kıyasla anlamlı seviyede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özdemir (2008) ve Recepoğlu (2017) tarafından yapılan araştırmalarda da öğretmenliği kendi isteği ile seçen öğrenciler açısından anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Mezun oldukları lise türü değişkeninin alt boyutları açısından öğrenci katılımını sağlama öz yeterlik algı puanlarının, mezun olunan lise türüne göre anlamlı bir fark gösterdiği belirlenmiştir. Anadolu lisesi ve Anadolu öğretmen lisesi mezunu katılımcıların öğrenci katılımını sağlama öz yeterlik algı puanları, diğer lise mezunlarının puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksek olarak belirlenmiştir. Özellikle Anadolu öğretmen lisesi mezunu öğretmen adaylarının hazır bir alt yapı ile üniversiteye gelmesi bu konuda etkili olabilir. Sınıf yönetimi, öğretim stratejileri öz yeterlik algı puanları ile Sosyal Bilgiler öğretmenliği öz yeterlik ölçeği puanlarının, mezun olduğu lise türü açısından anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda da öğrencilerin, öz yeterlik algıları ve mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (Altunçekiç vd., 2005; Gerçek vd., 2006; Derman, 2007; Çetin, 2008; Ekici, 2008; Özdemir, 2008; Aylar ve Aksin, 2011; Yenice, 2012).

Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin büyüdüğü yer değişkenine göre öz yeterlik ölçeği puanlarında anlamlı farklılık görülmediği belirlenmiştir. Bu sonuç, Derman (2007) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenliği öz yeterlik ölçeği puanlarının ailenin aylık gelir durumu açısından anlamlı bir fark göstermediği saptanmıştır. Gerçek vd. (2006) tarafından

gerçekleştirilen çalışmada da öğrencilerin öz yeterlik algıları ile ailenin aylık geliri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Bağımsız değişkenlerden anne ve baba öğrenim düzeyine göre Sosyal Bilgiler öğretmenliği öz yeterlik ölçeği puanlarının anlamlı bir fark göstermediği belirlenmiştir. Derman (2007) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonucunda da, öğrencilerin öz yeterlik algıları ile anne-baba eğitim seviyeleri açısından anlamlı bir fark görülmemiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adayları demografik değişkenler açısından incelendiğinde, bölümü tercih eden öğretmen adaylarının çoğunluğunun kadın olduğu tespit edilmiştir. Bölümde öğrenim gören öğretmen adaylarının lise başarı ortalamalarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlik mesleğini seçmesinde etkili olan kişiler değişkenine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini kendilerinin tercih ettiği görülmektedir. Değişkenlerden öğretmenlik mesleğini seçmesinde etkili olan durumlara göre de bölümde mesleği bilinçli olarak seçenlerin oranı yüksektir. Adayların ailelerinin aylık gelirine göre dağılımı incelendiğinde bölümde çoğunluğun alt-orta gelir grubu olması dikkat çeker. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne-baba eğitim durumlarının yüksek oranda ilköğretim olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bulguları, Kızılcıaoğlu (2003) tarafından yapılan araştırmanın bulguları ile de anne-baba eğitim durumu, ailenin gelir durumu ve mesleği seçmesinde etkili olan durumlar açısından örtüşmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular genel olarak incelendiğinde, tespit edilen sonuç Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin genel olarak öğretmenliğe ilişkin öz yeterlik algılarının istenilen seviyede olduğunu göstermekle birlikte, algı düzeylerinin çok üst seviyede olmadığını da göstermektedir.

Öneriler

Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin öz yeterlik algılarını daha üst düzeylere çıkarmak ve bu hususta belirlenen eksikliklerin giderilmesi için aşağıda bazı önerilerde bulunulmuştur.

- Öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik algısını büyük ölçüde etkilemesi sebebiyle öğretmen adaylarının alan bilgileri gözden geçirilmeli ve gereken önem verilmelidir.
- Öğrenci katılımını sağlama öz yeterliğine ilişkin algı puanı ile sınıf yönetimi ve öğretim stratejileri puanları arasında pozitif ve anlamlı ilişki saptanmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin mesleki öz yeterlik algılarını daha üst seviyeye çıkarmak amacıyla farklı öğretim yöntemleri kullanma ve sınıf yönetimi konularında kendilerini geliştirmeleri sağlanmalıdır.
- Öğretmen adayları öğretmenlik mesleğinde oldukça önemli olan öz yeterlik konusunda eğitim bilimleri dersleri kapsamında daha fazla bilgilendirilmeli ve öz yeterlik algılarının artırılması konusunda desteklenmelidirler.
- Öğretmenlik uygulaması derslerinin ders saati artırılarak, öğretmen adaylarının özellikle öğretim stratejileri ve sınıf yönetimi açısından kendilerini geliştirmelerine imkan sağlanmalıdır.

- Öğretmenliği kendi isteği ile seçen öğrencilerin mesleki öz yeterlik algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bağlamda meslek seçimi yapacak öğrencilerin Eğitim Fakültelerini tercih ederken öğretmenlik mesleğine ilgi ve istek duyuyor olmasına dikkat edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, A. ve Çelikkaleli, Ö. (2006). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Fen Öğretimi Özyeterlik İnançlarının Cinsiyet, Öğrenim Türü ve Üniversitelerine Göre İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 98-110.
- Akbulut, E. (2006). Müzik Öğretmeni Adaylarının Mesleklerine İlişkin Öz Yeterlik İnançları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 24-33.
- Akkuş, Z. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Özyeterlik İnanç Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 102-116.
- Altunçekiç, A., Yaman, S. ve Koray, Ö. (2005). Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik İnanç Düzeyleri ve Problem Çözme Becerileri Üzerine Bir Araştırma (Kastamonu ili örneği). *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13 (1), 93-102.
- Aylar, F. ve Aksin, A. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlilik İnanç Düzeyleri ve Problem Çözme Becerileri Üzerine Bir Araştırma (Amasya Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (3), 299-313.
- Çetin, B. (2008). Fen Bilgisi Öğretimi Dersinin Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı 3.Sınıf Öğrencilerinin Fen Öğretimindeki Öz-Yeterlik İnançlarına Etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (2), 55-71.
- Derman, A. (2007). *Kimya Öğretmeni Adaylarının Öz Yeterlik Alguları ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ekici, G. (2008). Sınıf Yönetimi Dersinin Öğretmen Adaylarının Öğretmen Öz-Yeterlik Algı Düzeyine Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 98-110.
- Gerçek, C., Yılmaz, M., Köseoğlu, P. ve Soran, H. (2006). Biyoloji Eğitimi Öğretmen Adaylarının Öğretiminde Öz-Yeterlik İnançları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39 (1), 57-73.
- Gündoğdu, K. ve Silman, F. (2007). Bir Meslek Olarak Öğretmenlik ve Etkili Öğretim. Z. Cafoğlu (Editör), *Eğitim Bilimine Giriş* içinde (s. 259-292). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kahyaoğlu, M. ve Yangın, S. (2007). İlköğretim Öğretmen Adaylarının Mesleki Özyeterliklerine İlişkin Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15 (1), 73-84.
- Kan, A. (2007). Öğretmen Adaylarının Eğitim-Öğretim Özyeterkinliğine Yönelik Ölçek Geliştirme ve Eğitim-Öğretim Özyeterkinlikleri Açısından Değerlendirilmesi (MEÜ Eğitim Fakültesi Örneği). *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 35-50.

- Karasar, N. (1998). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*. (Dokuzuncu baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavrayıcı, C. ve Bayrak, C. (2016). Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik Algıları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (23), 623-658.
- Kızılçaoğlu, A. (2003). Necatibey Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Profili. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(10), 87-105.
- MEB. (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Ankara: Öğretmen yetiştirme ve geliştirme genel müdürlüğü.
- Özdemir, S.M. (2008). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretim Sürecine İlişkin Öz Yeterlik İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54, 277-306.
- Öztürk, F. Z. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğrenme Alanlarına İlişkin Özyeterlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12 (3), 545-565.
- Recepoglu, S. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Özyeterlik Algıları ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Motivasyonları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Recepoglu, S ve İbret, B.Ü. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mesleki Özyeterliklerine İlişkin Algılarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28 (1), 125-136.
- Şişman, M. (2008). *Eğitim Bilimine Giriş*. (Dördüncü baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Terzi, A. R. (2010). *Eğitim Bilimine Giriş*. (İkinci baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ünlü, İ., Kaşkaya, A. ve Kızılkaya, M.F. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 651-668.
- Yakar, L. ve Yelpaze, İ. (2019). Öğretmen Yetiştiren Programlara Kayıtlı Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve Öğretmen Öz-Yeterlik Algıları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 107-129.
- Yenice, N. (2012). Öğretmen Adaylarının Öz -Yeterlik Düzeyleri ile Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (39), 36-58.
- Yeşilyurt, E. (2013). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Öz-Yeterlik Algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (45), 88-104.